

BESTAAT DE DDR NOG? FRISO DE ZEEUW

Dit jaar is het 20 jaar geleden dat de Muur in Berlijn viel. Om precies te zijn op 20 november 1989. Nog geen jaar later hield de DDR op te bestaan. Met de DDR in staatsrechtelijke zin verdween ook een politiek systeem en een sociaaleconomische orde.

Ook producten die decennialang vertrouwd onderdeel waren van het dagelijks leven, verdwenen in een paar maanden als sneeuw voor de zon. Met mijn DDR-Museum probeer ik onder meer alledaagse gebruiksvoorwerpen aan de vergetelheid te onttrekken. In de DDR-tijd waardeerden de mensen hun beperkte materiële welstand op een bijzondere manier, met een prettig relativerende ondertoontoon. De Trabant - vaak beschouwd als een soort familielid - is daarvan een aansprekend voorbeeld. De film Goodbye Lenin (2003) laat de materiële omgeving van DDR-burgers op een respectvolle en tegelijk ironische manier zien. Vandaag de dag is de zichtbaarheid van het DDR-verleden gering. Zo zijn veel oude Oost-Duitsers voor kenners nog wel aan hun kleding te herkennen; de jongere generaties totaal niet.

Het communistisch regiem had een dictatoriaal en onderdrukkend karakter. De Stasi hanteerde een verfijnd repertoire aan maatregelen om het leven van burgers die buiten de officiële lijntjes liepen grondig te ontwrichten. De film Das Leben der anderen (2007) illustreert treffend hoe intermenselijke verhoudingen ontsporen als familieleden, geliefden en collega's over elkaar rapporteren aan de Stasi. Nog steeds leidt een (vermeend) Stasi-verleden van vooraanstaande personen in politiek, cultuur of sport tot emotie en maatschappelijke discussie. Bij de regeringsvorming van deelstaat Brandenburg was het onlangs weer raak. De regeringsdeelname van de politieke partij Die Linke was omstrepen omdat enkele voorlieden een Stasiverleden hebben. De komende 10 jaar zal dit thema actueel blijven, zij het in afnemende mate.

De economische gevolgen van 40 jaar DDR lijken het meest robuust. West-Duitsland heeft na de Wende honderden miljarden in de na-

genoeg failliete, verouderde Oost-Duitse economie geïnvesteerd. De infrastructuur ligt er na 20 jaar knap bij. Stadscentra - in de DDR-tijd vaak verwaarloosd - zijn prachtig gerestaureerd. Maar vaak tref je er weinig mensen. In Oost-Duitsland staan een miljoen woningen leeg. Gebrek aan werk en perspectief vormt een belangrijke oorzaak voor vertrek. Waarbij het opvalt dat meer vrouwen dan mannen naar de meer welvarende delen van de Bondsrepubliek verhuizen. Teruggang van de bevolking van steden en dorpen met 25% is geen uitzondering. Eigenlijk weten alleen Leipzig en Dresden in economisch en demografisch opzicht succes te boeken. Het oosten van Duitsland heeft in de afgelopen twintig jaar fors ingeboet aan werkgelegenheid. Aanvankelijk lag dat in de rede. Rigoureuze afbraak van arbeidsplaatsen in verouderde bedrijven met lage productiviteit en wegvallende afzetmarkten was onvermijdelijk. Dat de saneringsoperatie op een ruwe, soms onbehouden manier heeft plaatsgevonden, doet daar weinig aan af. Maar de afgelopen tien jaar liet geen structurele verbetering zien en dat geeft te denken. Als wij kijken naar het kaartje dat groei en krimp van banen weerspiegelt, zien wij bijna de oude grenzen van de DDR terug. De prognose voor het komende decennium laat geen rooskleuriger beeld zien, integendeel. Oost-Duitsland steekt schril af ten opzichte van de meeste andere Europese regio's. De DDR zal nog decennialang te herkennen zijn op de ruimtelijk-economische kaart.

Tot 31 januari is in de Openbare Bibliotheek Amsterdam aan de Oosterdokskade een selectie van voorwerpen uit het DDR-Museum te zien. Zie ook www.ddr-museum.nl.

Mr Friso de Zeeuw is directeur Nieuwe Markten van Bouwfonds en praktijk-hoogleraar Gebiedsontwikkeling aan de TU Delft